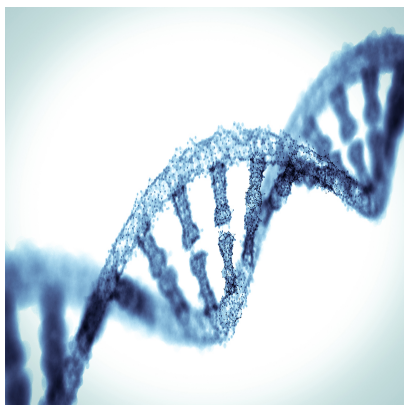

Bioetika islame – Shoaib Malik

Description

Fusha në zhvillim dhe komplekse e bioetikës islame kërkon që sfidat etike të paraqitura nga biomjekësia moderne të zgjidhen brenda kornizës së të drejtës dhe teologjisë islame. Teksa teknologjitë mjekësore përparojnë me shpejtësi, çështje si transplantet e organeve, inxhinieria gjenetike, teknologjitë riprodhuese dhe përkujdesja për dhënie fund të jetës janë shndërruar në kryesore në debatet e zhvilluara në botën myslimane. Duke u pasuruar si nga burimet klasike islame ashtu dhe nga dituria bashkëkohore, kjo fushë rreket të shqyrtojë mundësitë e zbatimit të parimeve fetare në realitetet e reja mjekësore, me qëllim që të ruhet dinjiteti njerëzor, të ekuilibrohen detyrimet morale dhe të respektohet shenjtëria e jetës.

Në zemër të bioetikës islame gjenden koncepte kyçe që derivojnë nga Kur'ani, Suneti (thëniet dhe praktikat e Profetit Muhamed) dhe jurisprudenca shekullore islame (*fikhu*). Këto burime mundësojnë parime etike që udhëzojnë zgjedhjet që duhen bërë në dritën e sfidave biomjekësore. Prej tyre mund të përmendim *maslahanë* (konsideratën e dobisë dhe interesit publik), *darurën* (domosdoshmërinë), *makasid al-shari'a* (objektivat e të drejtës islame) dhe masat parandaluese (*sadd al-dhari'a*). Këta parime përcaktojnë rregullat rreth disa çështjeve komplekse, ndërkohë që tregojnë njëfarë fleksibiliteti në disa të tjera, në varësi të kontekstit. Një ndër temat më të debatuar në bioetikën islame është lejueshmëria e teknologjive riprodhuese si fertilizimi in-vitro, surrogacia dhe shqyrtimi gjenetik. Dëshira për pasardhës në traditën islame është diçka që theksohet dhe mungesa e lindshmëria shpesh për çiftet myslimane shihet si një sfidë e thellë. Përdorimi i fertilizimit in-vitro është përgjithësisht i lejuar, për aq kohë sa ndodh përmes lëndës gjenetike të bashkëshortit dhe bashkëshortes. Megjithatë, surrogacia, veçanërisht në rastet kur përfshin një palë të tretë, është diçka që refuzohet gjerësisht, para së gjithash për shkak të gjenealogjisë (*nasab*) dhe përçarjes potenciale të strukturave të familjes, gjëra këto themelore për të drejtën islame. Shqyrtimi dhe modifikimi gjenetik janë gjithashtu dukuri që ngrenë dilema jo të pakta. Diagnoza gjenetike e pre-implantimit (PGD) shpesh pranohet, me kushtin që të ndalohet kalimi çrregullimeve gjenetike serioze. Por shqetësime të mirëfillta ngrihen rreth përdorimit të teknologjive të tilla për qëllime jomjekësore, siç janë tiparet e përzgjedhura si inteligjenca apo gjinia. Dijetarët detyrohen të gjejnë ekuilibrin midis dobive potenciale të modifikimit gjenetik dhe rreziqeve që mos të ndërhyhet te krijimi i Zotit (*khalk Allah*).

Përkujdesja për çështjen e dhënies fund të jetës është një tjetër sferë ku dijetarët diskutojnë lejueshmërinë e heqjes dorë nga aparaturat dhe trajtimet që e mbajnë në jetë pacientin në rastin e sëmundjeve të pashërueshme. Parimet islame e theksojnë shenjtërinë e jetës, e për rrjedhojë pozicioni bazë është ruajtja e saj me çdo kusht kur është e mundur. Megjithatë, jurisprudenca islame lë hapësirë për një kuptim më të nuancuar dhe jo aq bardhë e zi të dallimit midis zgjatjes së jetës dhe zgjatjes së procesit agonizues të vdekjes. Shumë dijetarë argumentojnë se nëse trajtimi mjekësor shndërrohet në të kotë dhe vetëm se i shton vuajtjet e pacientit, është e lejueshme që pacienti të lejojë që vdekja t'i vijë në mënyrë natyrore. Përdorimi i teknologjive si ventilatorët, tubat ushqyes dhe masa të tjera që mbështesin jetën, vlerësohet në raport me cilësinë e jetës që ato mundësojnë dhe gjasat e shërimit. Në shumë rregulla islame, ajo që ka rëndësi është nëse trajtimi e mbron jetën (*hifz al-nafs*) apo zgjat vuajtjen pa asnjë nevojë. Sidoqoftë, eutanazia apo vetëvrasja e vullnetshme, janë plotësisht të ndaluara në të gjitha shkollat juridike islame.

Transplantimi i organeve është një tjetër fushë që ka provokuar diskutime të gjera bioetike. Në fillim ishin të shumtë juristët islamë që e kundërshtuan këtë praktikë, nisur nga shenjtërimi i trupit njerëzor, veçanërisht pas vdekjes. Por sidoqoftë, shumica e dijetarëve të ditëve tona, veçanërisht ata që janë pjesë e këshillave të gjera islame si Akademia e Fikhut, e lejojnë atë në disa kushte të caktuara. Këto kushte përfshijnë ato ku arsyetohet me domosdoshmërinë e ruajtjes së jetës, me garancinë që personit dhurues nuk i bëhet asnjë dëm, ashtu si dhe duke marrë pëlqimin e familjes së këtij të fundit. Kurse sfera ku palët ndahen është përkufizimi i vdekjes. Dijetarët myslimanë kanë debatuar nëse vdekja e trurit mundet apo jo të konsiderohet e vërtetë në përputhje me të drejtën islame, në një kohë kur përkufizimet tradicionale të vdekjes janë ato që dëshmojnë ndalimin e rrahjeve të zemrës dhe frymëmarrjes. Ndërkohë që disa dijetarë vdekjen e trurit e kanë pranuar si legjitime, të tjerët kanë argumentuar se proceset fizike të trupit, si rrahja e zemrës, duhet gjithashtu të pushojnë së funksionuari që vdekja të shpallet përfundimtare.

Kufijtë etikë të inxhinierisë gjenetike dhe klonimit janë më pak të stabilizuar në bioetikën islame, duke pasur parasysh shfaqjen relativisht të vonë të këtyre teknologjive. Në përgjithësi, dijetarët janë të kujdesshëm rreth një procedure të tillë, veçanërisht kur bëhet fjalë për alternimin e gjeneve njerëzore apo krijimin e organizmave gjenetiksht të modifikuar (GMO-të). Qëllimi kryesor në këtë mes është ruajtja e dinjitetit njerëzor dhe të sigurohet se ndërhyrja njerëzore nuk i tejkalon prerogativat hyjnore. Dijetarët ndahen mes tyre midis ndërhyrjeve terapeutike që kanë për qëllim të korrigjojnë defektet gjenetike dhe atyre që synojnë zgjerimin e disa tipareve të caktuara njerëzore, të cilat shpesh shihen si problematike. Klonimi, veçanërisht ai njerëzor, nga dijetarët myslimanë shihet gjerësisht si një shkelje e rendit natyror të krijimit. Frika është se kjo nismë mund të shpjerë në pasoja të paparashikueshme që shkatërrojnë strukturat familjare dhe identitetin njerëzor, shenjtëri këto të rrënjësura thellë në etikën islame.

Bioetika islame operon brenda një konteksti global dhe shumëdisiplinor. Këshilla të ndryshëm të *fiqh*-ut dhe organe bioetike, si Akademia Islame e Fikhut (një organ në varësi të Organizatës së Bashkëpunimit Islam), diskutojnë rregullisht për shqyrtimin e çështjeve bioetike. Këto këshilla shpesh bashkëpunojnë me mjekë profesionistë, shkencëtarë dhe ekspertë ligjorë për të zhvilluar udhëzime që reflektojnë vlerat e të drejtës islame në zgjidhjen e çështjeve mjekësore bashkëkohore. Arabia Saudite, Irani, Malajzia dhe shtete të tjera e kanë përfshirë në sistemet e tyre shëndetësore bioetikën islame, gjë që ka ndikuar si në politikat shëndetësore ashtu dhe në specifikat ligjore. Për shembull, dijetarët fetarë të Arabisë Saudite kanë luajtur një rol të konsiderueshëm në hartimin e politikave rreth transplantimit të organeve dhe shëndetit riprodhues, duke u siguruar së këto fusha të mbeten brenda kufijve të parimeve islame.

Në kontekstet perëndimore, ku myslimanët shpesh janë pakica, ka një kërkesë gjithnjë e në rritje për kornizat bioetike, që t'i respektojnë si kufijtë fetarë ashtu dhe ata sekularë. Bioeticienë myslimanë si Aasim Padela dhe Mansur Ali, ndër të tjerë, kanë kontribuar në mënyrë domethënëse për t'i bashkuar këto dy botë, duke kërkuar dhe përkrahur politika që i respektojnë normat islame, edhe në rastet kur diskutimet rreth bioetikës shtrihen në sfera të reja. Konferencat, iniciativat kërkimore dhe buletinet akademike ofrojnë platforma ku bioetika islame diskutohet në nivelet e forumeve globale, duke ofruar një mënyrë për dijetarët dhe mjekët myslimanë t'u japin drejtim ndërlkimeve morale të biomjekësisë. E ardhmja e bioetikës islame me gjasa ka për ta zhvilluar edhe më shumë bashkëpunimin midis dijetarëve fetarë, profesionistëve të fushës mjekësore dhe bioeticienëve.

Një nga sfidat e vazhdueshme në këtë mes është balancimi i traditës me panoramën gjithnjë e në zhvillim të teknologjisë mjekësore. Teksa përparime si CRISPR, Inteligjenca Artificiale në përkujdesjen shëndetësore dhe biologjia sintetike zënë gjithnjë e më shumë hapësirë, dijetarët myslimanë përballen me detyrimin për të përcaktuar se si kufijtë e etikës klasike t'i përshtasin në skenarë të paprecedent. Kjo nuk kërkon vetëm interpretimin e teksteve ligjore, por edhe bashkëpunimin me ekspertë mjekësorë, me qëllim që të kuptohen plotësisht implikimet e teknologjive të reja.

Veç kësaj, ekziston edhe një dialog në rritje rreth rolit të bioetikës islame në diskutimet rreth bioetikës globale. Teksa çështjet bioetike shndërrohen në më të ndërlidhura mes tyre, dijetarët myslimanë po përfshihen përherë e më shumë me kornizat e gjera etike, të tilla si Deklarata Universale mbi Bioetikën dhe të Drejtat Njerëzore, për të gjetur gjuhën e përbashkët pa humbur shenjestrën nga vlerat islame. Bioetika islame mbetet një fushë në zhvillim, por që rëndësia e së cilës është e pamohueshme. Teksa shoqëritë myslimane vazhdojnë të përballen me dilema të ndërlikuara bioetike, nevoja për përfshirje kuptimplotë dhe të mirëmenduar si me traditën islame ashtu dhe me shkencën moderne vetëm do të

rritet. E ardhmja e bioetikës islame me gjasë ka për të zhvilluar një bashkëpunim më të madh midis dijetarëve fetarë, profesionistëve mjekësorë dhe bioeticienëve, duke siguruar kështu që udhëzimi etik mbetet i rëndësishëm në epokën e ndryshimit të shpejtë teknologjik.

Date Created

28/11/2025

Author

erasmusi